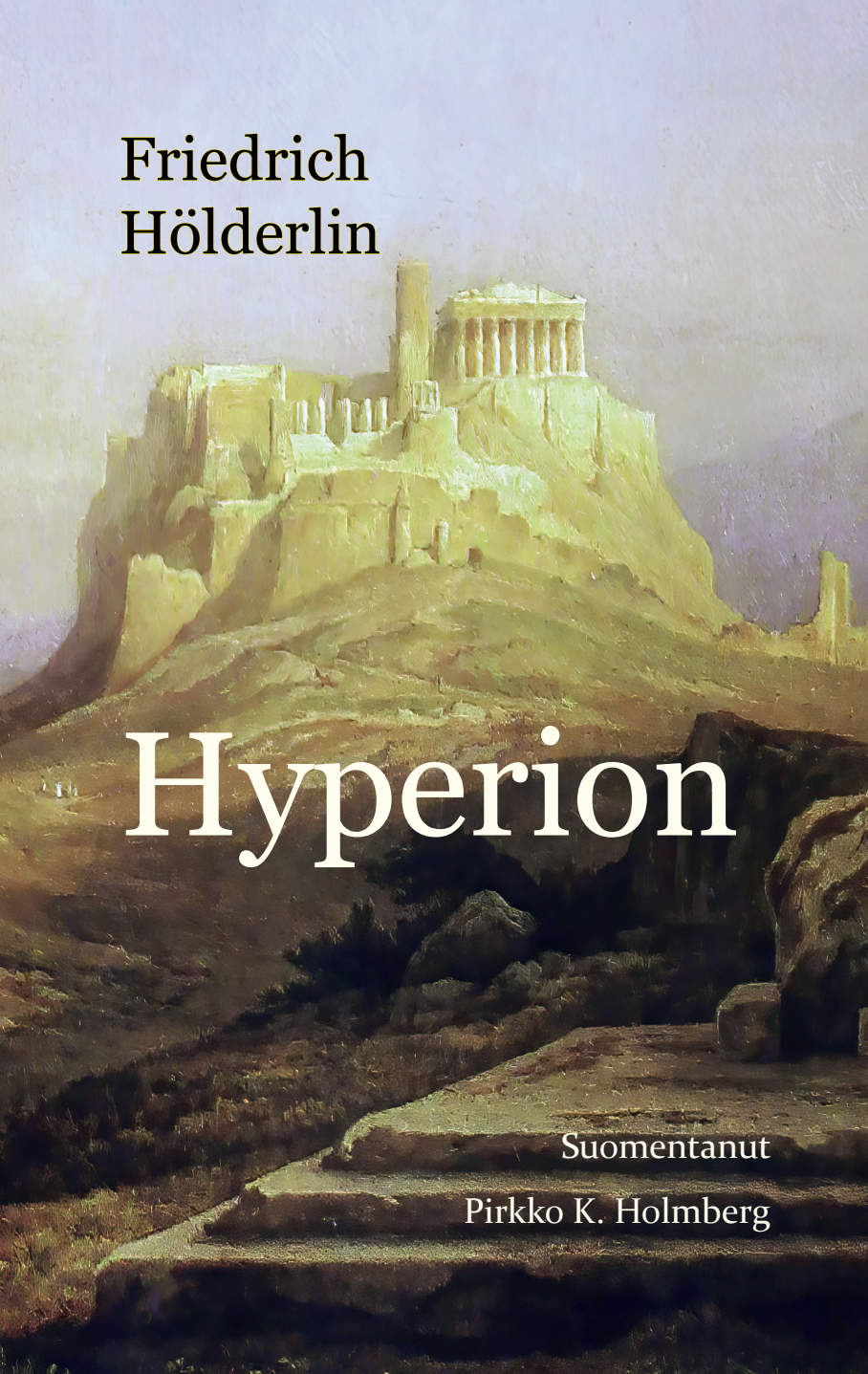

Friedrich
Hölderlin

Hyperion

Suomentanut

Pirkko K. Holmberg

Hyperion

Friedrich Hölderlin

Hyperion

eli Kreikan erakko

Suomentanut
Pirkko K. Holmberg

FAROS

Turku 2024

Alkuteksti: Hölderlin, Friedrich (2018) *Gesammelte Werke*. Toim. Hans Jürgen Balmes. Frankfurt a/M: Fischer.

WSOY:n Kirjallisuussäätiö sekä Goethe-Institut ovat tukeneet tämän teoksen suomentamista.

The translation of this work was supported by a grant from the Goethe-Institut.

© Pirkko K. Holmberg ja Faros-kustannus Oy

ISBN 978-952-7442-09-8 (painettu)

ISBN 978-952-7442-10-4 (e-kirja)

faros@faroskustannus.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

Sisällys

Esipuhe (toiseksi viimeiseen versioon)	7
Ensimmäinen nide	13
Esipuhe	15
Ensimmäinen kirja	17
Toinen kirja	94
Toinen nide	179
Ensimmäinen kirja	181
Toinen kirja	241
Hyperion: Suomentajan jälkisanat,	
<i>Pirkko K. Holmberg</i>	313

Esipuhe (toiseksi viimeiseen versioon)

Varhaisesta nuoruudestani asti en olisi elänyt missään mieluummin kuin Joonian ja Attikan rannikoilla sekä Kreikan kauniissa saaristossa, ja unelmistani rakkaimpiin kuului joskus todella vaeltaa sinne, nuoren ihmisyyden pyhälle haudalle.

Kreikka oli ensimmäinen rakkauteni, enkä tiedä, pitäisikö minun sanoa, että se tulee myös olemaan viimeiseni.

Tätä rakkautta saan kiittää pienestä omaisuudestani, ja se tuli omakseni jo kauan ennen kuin tiesin sen nähtävästi rikastuttaneen toisia samalla tavoin, ja onnekkaammin kuin minua.

Toivoin sen avulla saavani ehkä edes *yhden* ystävän, ja päätin siis jakaa sen.

En ole lainkaan toivonut, että se olisi oma-peräinen. Omaperäisyyshän merkitsee meille uutuutta; eikä mikään ole minulle rakkaampaa kuin se, mikä on yhtä vanhaa kuin maailma.

Minulle omaperäisyyttä on sisäinen lämpö, sydämen ja hengen syvyys. Mutta juuri nyt siitä välitetään näköjään kovin vähän, ainakin taiteessa. Ja jos toiset tavat eivät mene sen edelle, tulee viimeisintä huutoa olemaan puhua luonnosta kuten kainosteleva neito miehistä, ja käsitellä sen aiheita kuin valantehnyt oikeudenpalvelija. Tällöin tiedetään lopulta oikein hyvin, että tien yli juoksi jänis eikä mikään muu eläin, muttei mitään sen enempää. Olisi karkea väärinkäsitys luulla, että puhun tässä niistä kelpo ihmisistä, jotka havainnollistavat meille luonnon kauniita yksityiskohtia niin ilmeisellä rakkaudella. –

Palatakseni kirjeisiini, pyydän, ettei tätä ensimmäistä osaa pidettäisi sen enempänä kuin välttämättömänä premissinä. Voidaan siis hyväntahtoisesti lohduttautua, jos ulkoisen toiminnan puute saa haukotuttamaan, ja sekin vähä, mikä kenties on tältä osin tyydyttävää, vaikuttaa suunnittelemattomalta ja epäluon-

nolliselta. Se, mikä miellyttää yksittäin, ei voine miellyttää kokonaisuutena, ja päinvastoin. –

Näistä kirjeistä tulee myös löytymään monenlaista käsittämätöntä, puolitotta ja erheellistä. Tämä Hyperion herättää kenties vihostusta: hänen ristiriitansa ja erehdyksensä, vahvuutensa samoin kuin heikkoutensa, hänen vihansa samoin kuin rakkautensa. Mutta pahennuksenhan täytyy tulla.* –

Kuljemme kaikki omaa eksentristä rataamme**, ja se on ainoa mahdollinen tie lapsuudesta ajan täyttymiseen saakka.

* Suom. huom. Vrt. Matt 18:7.

** Suom. huom. ”exzentrische Bahn”. Monet ovat tulkinneet, että tässä viitattaisiin Keplerin löytämiin planeettojen elliptisiin kiertoratoihin, joita kutsutaan eksentrisiksi, koska niillä ei ole yksi vaan kaksi gravitaatiopistettä. Kuten Michael Franz tuo esiin, tämä tulkinta on kuitenkin tässä kohtaa sisällöllisesti ongelmallinen: elliptisellä radalla ei voida kuvata kehitystä lapsuudesta kypsäksi tulemiseen tai historianfilosofista liikettä varhaisvaiheista täydellistymiseen, koska sillä ei ole alkua eikä loppua. Hölderlin käytti usein Euklideen geometriaan perustuvia metaforia, niinpä Franz esittää, että tässä viitattaisiin euklidiseen spiraaliin, joka etenee kahden voiman vaikuttamana keskipakoisesti kahdesta samankeskeisestä ympyrästä sisemmän kehältä ulomman kehälle. Ks. Franz, Michael, *Tübinger Platonismus. Die gemeinsamen philosophischen Anfangsgründe von Hölderlin, Schelling und Hegel*. Tübingen: Francke Verlag, 2012. (95–112)

Autuas ykseys, oleminen sanan ainoassa merkityksessä, on meiltä kadoksissa, ja meidän täytyi se menettää yrittäessämme tavoittaa sitä ja voittaa sen omaksemme. Riistäydymme irti maailman rauhallisesta *Εν και Παν*:ista luodaksemme sen itsestämme.* Ykseytemme luonnon kanssa on särkynyt; mikä aikoinaan oli *yhtä*, kuten saatamme uskoa, on nyt ristiriidassa, ja heruus ja alamaisuus vaihtelee puolelta toiselle. Usein on kuin maailma olisi *kaikki* ja me emme mitään, usein kuitenkin myös kuin me olisimme *kaikki* ja maailma *ei mitään*. Myös Hyperion jakautui näiden kahden ääripään välille.

Olimme siitä yhtä mieltä tai emme, kaikkien ponnistelujemme päämääränä on päättää tämä ikuinen ristiriita itsemme ja maailman väliltä, solmia uudelleen kaikista rauhoista suurin, joka on kaikkea järkeä korkeampi, yhdistyä luonnon kanssa *yhdeksi* äärettömäksi kokonaisuudeksi.

Mutta sen paremmin tietomme kuin toimintamme ei millään olemassaolon aikakaudella yllä siihen, missä kaikki ristiriita raukeaa, missä *kaikki on yhtä*; määrittynyt kuvaaja yhdis-

* Suom. huom. *Hen kai Pan*, kr. ”Yksi ja Kaikki”.

tyy määrittymättömään ainoastaan äärettömästi lähestyen.*

Meillä ei olisi aavistustakaan tuosta äärettömästä rauhasta, tuosta olemisesta sanan ainoassa mielessä, emme ylipäättään pyrkisi ykseyteen luonnon kanssa, emme ajattelisi emmekä toimisi, ei olisi ylipäättään mitään (meille), emme itse olisi (itsellemme) mitään, ellei tuo ääretön yhdistyminen, oleminen sanan ainoassa merkityksessä sittenkin olisi läsnä. Se on läsnä – kauneutena – meitä odottaa, Hyperionin sanoin, uusi valtakunta, jossa kauneus on kuningatar. –

Uskon, että tulemme lopulta kaikki sanomaan: pyhä Platon, anna anteeksi! sinua vastaan on rikottu raskaasti.

Tekijä

* Suom. huom. ”die bestimmte Linie vereinigt sich mit der unbestimmten nur in unendlicher Annäherung.” Hölderlinin matemaattinen metafora viittaa euklidiseen geometriaan ja kuvaa tilannetta, jossa määrittynyt eli hyperbeli lähestyy suoraa, määrittelemätöntä asymptoottia niin, että niiden välimatka pienenee äärettömästi, mutta ne eivät yhdisty äärellisen piirissä. Manfred Frank kuvaa kirjassaan *”Unendliche Annäherung”. Die Anfänge der philosophischen Frühromantik* (Frankfurt/M: Suhrkamp, 1997) tällä samalla metaforalla romantiikan ja saksalaisen idealismin eroa: romantikoilla filosofinen systeemi jää aina keskeneräiseksi ja sitä vain lähestytään äärettömästi.

Ensimmäinen nide

Non coerceri maximo,
containeri minimo, divinum est.*

Esipuhe

Mielihyvin lupaisin saksalaisten rakkauden tämän kirjan osaksi. Mutta pelkään, että eräät tulevat lukemaan sitä kuin oppikirjaa keskittyen liikaa siihen, että *fabula docet*** , kun taas toiset tulevat ottamaan sen aivan liian kevyesti, eikä kumpikaan osapuoli ymmärrä sitä.

Joka ainoastaan haistelee kasvin tuoksua, ei tunne sitä, ja joka poimii sen ainoastaan oppiakseen siitä, ei myöskään tunne sitä.

* Suom. huom. Latinankielinen motto, joka on peräisin jesuiittajärjestön perustajan, Ignatius Loyolan (1491/1495–1556), hautakirjoituksesta, kuuluu suomeksi osapuilleen: ”Se, mitä ei suurinkaan rajoita, mutta mikä sisältyy vähäisimpäänkin, on jumalallista.”

** Suom. huom. Lat. ”tarina opettaa”.

Tietyn hahmon luonteessa tapahtuva riitasointujen hälveneminen ei ole tarkoitettu sen paremmin antamaan pelkkää ajattelun aihetta kuin tuottamaan pelkkää tyhjää mielihyvää.

Seuraavien tapahtumien näyttämö ei ole uusi, ja myönnän olleeni kerran kyllin lapsellinen yrittääkseni muuttaa kirjaa tältä osin. Vakuutuin kuitenkin siitä, että se olisi ainoa sopiva Hyperionin elegiselle luonteelle, ja häpesin itseäni, koska yleisön todennäköinen tuomio oli saanut minut liiallisen mukautuvaiseksi.

Valitan, että suunnitelman arvioiminen ei toistaiseksi vielä ole kaikille mahdollista. Toinen nide kuitenkin seuraa perässä niin pian kuin mahdollista.

Friedrich Hölderlinin (1770–1843) *Hyperion* on lyyrinen, filosofinen romaani, joka on saksalaisen romantiikan avainteoksia. Se ilmestyi alun perin kahdessa osassa, vuosina 1797 ja 1799. Tunnustuksellisessa, kirjeiden muotoon laaditussa teoksessa nimihenkilö Hyperion kertoo saksalaiselle ystävänsä Bellarminille elämänsä ratkaisevista vaiheista, antiikin kadonneen loiston löytämisestä, kohtaamisesta rakastetun Diotiman kanssa ja osallistumisesta kreikkalaisten kansannousuun ottomaanien valtaa vastaan vuonna 1770. Epäonnistuttuaan sekä rakastajana että vallankumouksellisena Hyperion elää Kreikassa erakkoelämää ja omistautuu kirjoittamiselle.

Hyperion on paitsi kaunokirjallinen myös syvästi filosofinen teos. Se pohtii ajattelun ja olemisen suhdetta ja kysyy, miten ihminen voisi elää ykseydessä luonnon kanssa.

Hyperion ilmestyy nyt ensi kertaa suomeksi Pirkko K. Holmbergin kääntämänä.

Kannen maalaus: Rudolph Müller, *Näkymä Akropoliille*, 1863, Wikimedia Commons.

ISBN 978-952-5710-09-8

FAROS

www.faroskustannus.fi